

Toespraak bij de viering van het honderdjarig bestaan van Gebrs de Jong's Leen. Fries Scheepvaart Museum, Sneek 2 oktober 2021.
Herre Kingma, voorzitter bestuur St. Gebroeders de Jong's Leen

Dames en heren,

of mag ik zeggen “neven en nichten”, we zijn immers familie, in de tweede tot de twaalfde graad en voor de jongeren onder ons nog weer verder, in hun generatie zijn ze al zestien graden van elkaar verwijderd. Verre verwanten langzamerhand, maar **állemaal** zijn we bet³-achter- kleinkinderen van onze gezamenlijke bet³-overgrootouders Herre Tjeerds Rinia* Cornwerd 1754 en Reinskje Sibbrands van der Sluys* Hellevoetsluis 1763, grootouders van de stichter van het Leen, Tjeerd de Jong* Joure 1839, jongste uit het gezin Joukje Herres Rinia en Sytse de Jong. Herre en Reinskje trouwden op 5 maart, kort voor het uitbreken van de Franse revolutie op 14 juli 1789. Ze brachten vier kinderen groot, Tjeerd, Jeltje, Joukje en Sibrichtje, waaruit de staken A, B, C en D van het Leen.

Mevrouw Hester Postma, fijn dat u ons met uw staf in het Fries Scheepvaart Museum ons Leen en familie gastvrijheid verleent, voor een aantal van ons historische grond, want bakermat van hun voorouders.

Op 2 september 1921 richtte Tjeerd de Jong mede namens zijn overleden broer Reiner* 1837 de Stichting Gebroeders de Jong's Leen op. De broers waren kinderloos en ongehuwd en wilden hun bezit, de boerderij in Westermeer en een klein kapitaaltje ten goede laten komen aan de studie en opleiding van hun neven en nichten, resp. hun nazaten. De broers Jan Marten en Eelco Paulus Hyacynthius Kingma, bankiers bij Kingma's Bank en hun neef Paulus, landeigenaar en zuivelfabrikant te Lemelerveld waren de eerste bestuurders. Kapitaal en opbrengsten uit pacht waren aanvankelijk te weinig om duurzaam uitkeringen van betekenis van te doen, dus spaarden en beheerden zij het bezit zorgvuldig totdat in 1939 Tjeerd Prosée, stammend uit de Rinia-tak, als eerste kon worden begeven met een toelage, of zoals dat bij het Leen heet een pensie. Tjeerd kreeg polio waardoor hij zijn opleiding in 1943 moest staken. In datzelfde jaar slaagde Jan van Erp voor een vergelijkend examen van het Leen en kreeg een pensie die 12 jaar lang werd gecontinueerd. Hij was toen de enige, die een pensie ontving. Het stelde hem in staat in de moeilijke jaren in en na de oorlog 40-45 zijn HBS te voltooien en in Delft elektrotechniek te studeren. Ik hoop dat hij ons nu kan volgen via zijn computerscherm in Chicago, waar hij al tientallen jaren woont.

Jan is de oudste pensie-ontvanger onder ons, maar het recordaantal en duur van pensies heeft Jan Marten Kingma* Makkum 1947. Hij ontving pensies van 1959-1974, dertien of veertien in totaal. Een andere recordhouder is Herre Halbertsma* Sneek. Geboren in 1920 was hij in leeftijd verreweg de oudste, maar

was de zestig al gepasseerd toen hij een pensie kreeg voor zijn indrukwekkende proefschrift kreeg met de even indrukwekkende titel ‘Frieslands Oudheid’. Bijzonder is ook dat hij 28 jaar conservator - later directeur - was van Fries Scheepvaart Museum. Het vermogen en de opbrengsten uit pacht namen door verstandig en slim beleid gestaag toe, waardoor meer pensies gegeven worden. De teller staat inmiddels op 250 of zelfs meer.

Vandaag gaan we naar een paar bijzondere pensie-ontvangers luisteren. Prof. Tjalling Halbertsma vertelt ons over zijn veldonderzoek in Mongolië waarvoor hij tweemaal een pensie kreeg en tenslotte nogmaals één voor zijn promotie. We gaan verder luisteren naar muzikale optredens van pensie-ontvangers mezzosopraan Rosina Fabius, PhD student oncologie en violiste Dieuwke Mink van der Molen en altvioliste Ellie Nimeroski.

Belangrijker dan het totale aantal pensies in 100 jaar is dat we op dit moment zo'n twintig studenten **tegelijk** kunnen begeven. Nu we honderd jaar bestaan, is dat zeker reden voor een feestje, maar ook om te reflecteren hoe het Leen gepresteerd heeft, hoe het onze pensie-ontvangers van leraren tot hoogleraren en van verpleegkundigen tot bedrijfskundigen vergaan is en of en hoe het Leen nog beter kan. Daarom geen klassiek jubileum-geschiedenisboek. De VU was bereid in de persoon van Floris van Berckel Smit onderzoek te doen naar de ontwikkeling van het Leen de afgelopen 100 jaar, hoe we bestuurd hebben, de *governance*, zo mogelijk met adviezen tot verbetering. Hij doet daarvoor aan het eind van zijn boek een reeks aanbevelingen.

Familie, ik sluit af met een paar dichtregels van de dichter Obe Postma, bij weinigen in Nederland bekend maar wereldberoemd in Friesland, én ... nazaat van Herre Rinia. Obe Postma was een achterkleinzoon van Herre Tjeerds Rinia, zijn moeder Sybrichtje Tjeerds Rinia een volle nicht van Tjeerd de Jong.

In het gedicht **Te Harns** bezoekt hij Harlingen en vergelijkt zich in subtiele ironie met de grote Duitse dichters Goethe en Rilke. Ik lees de eerste vier regels:

*Goethe die in reis nei Italië en Rilke nei Ruslân,
En as in oar minske kamen hja werom.
Ik haw op myn âlde dei nei Harns ta west;
In oar minske koe ik net wurde, mar ik haw stien op it
heechste fan 'e bolwurkstún –*

[In vertaling:

*Goethe maakte een reis naar Italië en Rilke naar Rusland
En als een ander mens kwamen ze weer terug
Ik ben op mijn oude dag naar Harlingen geweest;
Een ander mens ben ik niet geworden, maar ik heb wel gestaan op het
hoogste punt van de bolwerkstuin –]*

Hoe je in iets kleins groot kan zijn. Een mooi motto voor ons bescheiden de Jong's
Leen de volgende honderd jaar!

Dank u wel!